

THE SUSPENSION OF THE PENAL PROCESS IN THE PRESENT PENAL PROCEDURE CODE

Anca Lelia Lorincz, Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" Police Academy, Bucharest

Abstract: The current Code of Criminal Procedure brings a few changes both in terms of suspension criminal prosecution, as well as in respect of suspension judgment. Apart from the aspects of fund which have some differences from previous regulations (in the Criminal Procedure Code from 1968), for instance, by the provision of new cases of suspension, it should be put in question some formal aspects, meaning the emergence of inaccuracies, which must be removed from the perspective of new and imminent legislative changes.

Keywords: *criminal trial; suspension of prosecution; suspension of judgment; legislative changes; the current Code of Criminal Procedure.*

Actualul Cod de procedură penală¹ aduce câteva modificări atât în privința suspendării urmăririi penale, cât și în privința suspendării judecării. Dincolo de aspectele de fond care prezintă unele diferențe față de reglementarea anterioară (din Codul de procedură penală de la 1968), de pildă, prin prevederea unor noi cazuri de suspendare, se impune punerea în discuție și a unor aspecte formale, în sensul apariției unor inadvertențe, care trebuie înlăturate în perspectiva unor noi și iminente modificări ale codului.

Pentru desfășurarea în condiții normale a procesului penal, în principiu, este necesară participarea suspectului sau a inculpatului la efectuarea a numeroase activități procesuale. Astfel, sunt unele activități a căror realizare presupune, în mod obligatoriu, participarea personală a suspectului sau a inculpatului, cum ar fi audierea acestuia (art.107-110 C.proc.pen.), confruntarea suspectului sau a inculpatului cu alte persoane audiate în aceeași cauză (art.131 C.proc.pen.), identificarea suspectului sau a inculpatului (art.134 C.proc.pen.).

Există, însă, anumite situații în care suspectul sau inculpatul este împiedicat să participe la desfășurarea procesului penal din cauza unor împrejurări determinate de starea sa de sănătate; în asemenea cazuri, urmărirea penală sau judecata se suspendă. Totodată, și în cazul în care în cursul urmăririi penale sau al judecării se declanșează procedura medierii sau în situația în care în cursul judecării se cere extrădarea unei persoane în vederea judecării într-o cauză penală (extrădare activă), se poate dispune suspendarea procesului penal.

Prin urmare, suspendarea procesului penal poate interveni atât în cursul urmăririi penale, cât și în cursul judecării.

1. Suspendarea urmăririi penale

¹ Legea nr.135/2010, publicată în M.Of. nr.486/15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare, intrată în vigoare la 1 februarie 2014

Așa cum s-a apreciat în literatura juridică², instituția suspendării urmăririi penale se justifică prin necesitatea suspendării prescripției răspunderii penale, precum și prin necesitatea asigurării dreptului la apărare al suspectului sau inculpatului.

În actualul Cod de procedură penală sunt prevăzute 3 cazuri de suspendare a urmăririi penale:

- când se constată printr-o expertiză medico-legală că suspectul sau inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal;
- în situația în care există un impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale față de o persoană;
- pe perioada desfășurării procedurii de mediere.

a) Așadar, după cum reiese din conținutul art.312 alin.1 C.proc.pen., un prim caz de suspendare a urmăririi penale este acela în care suspectul sau inculpatul este împiedicat să participe la procesul penal de o boală gravă, constatată printr-o expertiză medico-legală.

Prin urmare, condițiile necesare pentru a se dispune suspendarea urmăririi penale în temeiul art.312 alin.1 C.proc.pen. sunt:

- suspectul sau inculpatul să sufere de o boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal (neavând relevanță natura, durata sau cauza bolii³);

- boala respectivă să fie dovedită prin expertiză medico-legală (ceea ce presupune existența unui raport de expertiză medico-legală în acest sens).

b) Cu caracter de noutate în legislația noastră procesul-penală, actualul cod introduce cazul de suspendare prevăzut la art.312 alin.2, și anume cel referitor la existența unui impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale față de o persoană; poate fi dat ca exemplu⁴ de asemenea impediment legal temporar cazul special de imunitate privind Președintele României prevăzut în art.84 din Constituție.

De asemenea, raportat la conținutul art.16 alin.2 C.proc.pen.⁵, poate fi considerat impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale față de o persoană și lipsa plângerii prealabile, a autorizării sau sesizării organului competent ori a altei condiții prevăzute de lege necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, sau faptul că a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat.

Spre exemplu, din interpretarea art.312 alin.2 coroborat cu art.288 alin.2 și art.305 alin.4 C.proc.pen., reiese că în situația în care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate și lipsește o asemenea plângere, se poate dispune

² V. Dongoroz și colectiv, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior – prezentare comparativă*, Editura politică, București, 1969, p.178

³ dacă boala constituie o cauză de iresponsabilitate și a existat în momentul săvârșirii faptei, se va dispune clasarea potrivit art.16 alin.1 lit.d C.proc.pen. – există o cauză de neimputabilitate

⁴ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *Noul Cod de procedură penală, Ghid de aplicare pentru practicieni*, Editura Hamangiu, București, 2014, p.355

⁵ Potrivit art.16 alin.2 C.proc.pen., în cazurile prevăzute la alin.1 lit.e (lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale) și j (a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.

începerea urmăririi penale cu privire la faptă (dacă organul de urmărire penală a fost sesizat altfel decât prin plângere) și chiar efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană, care devine suspect (când există indicii rezonabile că acea persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală), pentru ca, apoi, cât timp lipsește plângerea prealabilă față de suspect, să se dispună suspendarea urmăririi penale. Dacă persoana vătămată introduce plângerea prealabilă în termenul prevăzut de lege (3 luni din ziua în care a aflat despre săvârșirea faptei), se va relua urmărirea penală și se va putea pune în mișcare acțiunea penală; în schimb, dacă la expirarea termenului de introducere a plângerii prealabile se constată că persoana vătămată nu a făcut o asemenea sesizare, se va dispune clasarea în temeiul art.16 alin.1 lit.e C.proc.pen. (lipsa plângerii prealabile).

Pe de altă parte, potrivit art.297 alin.2 C.proc.pen., dacă într-o cauză în care s-au făcut acte de urmărire penală se constată că este necesară plângerea prealabilă, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere; în caz afirmativ, organul de urmărire penală continuă cercetarea, iar în caz contrar, se dispune clasarea. Considerăm că aceste dispoziții se referă la situația în care se constată că este necesară plângerea prealabilă, ca și condiție pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, după expirarea termenului de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei (urmare a schimbării încadrării juridice), fiind un caz prevăzut de lege în care se poate introduce plângerea după expirarea termenului.

Prin excepție, potrivit art.278 C.proc.pen., în caz de infracțiune flagrantă, organul de cercetare penală este obligat să constate săvârșirea acesteia, chiar în lipsa plângerii prealabile. După constatarea infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și, dacă aceasta declară că face plângere prealabilă, începe urmărirea penală. În caz contrar, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare. Observăm, astfel, că procedura în cazul infracțiunii flagrante nu permite suspendarea urmăririi penale în cazul lipsei plângerii prealabile până la expirarea termenului de introducere a acestei plângeri, întrucât, în această situație, plângerea prealabilă devine un mod special de sesizare a organului de urmărire penală, condiționând nu numai punerea în mișcare a acțiunii penale, ci și începerea urmăririi penale in rem.

c) Un alt caz de suspendare a urmăririi penale este cel care se referă la declanșarea procedurii medierii. Astfel, în art.312 alin.3 C.proc.pen.se prevede că suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii. Legea la care se face trimitere este Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator⁶, conform căreia în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea înlătură răspunderea penală, părțile și subiecții procesuali principali pot recurge la mediere, ca modalitate de soluționare pe cale amiabilă a conflictului; organul judiciar are chiar obligația de a informa părțile și subiecții procesuali principali asupra acestei proceduri.

În cazul în care medierea cu privire la latura penală a cauzei se desfășoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata *se poate suspenda*, în temeiul

⁶ Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în M.Of. nr.441/22 mai 2006, cu modificările și completările ulterioare

prezentării de către părți a contractului de mediere; suspendarea durează până când procedura medierii se încheie prin oricare dintre modurile prevăzute de lege, dar nu mai mult de 3 luni de la data la care a fost dispusă (art.70 din Legea nr.192/2006).

Mediatorul are obligația să transmită organului judiciar acordul de mediere și procesul-verbal de încheiere a procedurii de mediere. Procesul penal se reia din oficiu, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că nu s-a încheiat înțelegerea, sau, dacă acesta nu se comunică, la expirarea termenului de 3 luni.

Când sunt îndeplinite condițiile pentru a interveni oricare dintre aceste cazuri de suspendare, organul de cercetare penală înaintează procurorului referat cu propunere motivată de suspendare a urmăririi penale, împreună cu dosarul; procurorul poate dispune suspendarea urmăririi penale prin ordonanță.

După ce se dispune suspendarea urmăririi penale, organele de urmărire penală au următoarele obligații (art.313 C.proc.pen.):

< procurorul trebuie să restituie dosarul cauzei organului de cercetare penală, având și posibilitatea să dispună preluarea cauzei;

< ordonanța de suspendare a urmăririi penale se va comunica părților și subiecților procesuali principali;

< organul de cercetare penală trebuie să continue efectuarea actelor a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau subiecților procesuali. La reluarea urmăririi penale, actele efectuate în timpul suspendării pot fi refăcute, dacă este posibil, la cererea suspectului sau inculpatului.

< organul de cercetare penală trebuie să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale.

2. Suspendarea judecării

Procesul penal poate fi suspendat nu numai în cursul urmăririi penale, ci și în cursul judecării, în Partea specială a actualului Cod de procedură penală fiind reglementate 3 cazuri de suspendare a fazei procesuale a judecării:

- când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată;
- pe perioada desfășurării procedurii de mediere;
- în caz de extrădare activă.

a) În art.367 alin.1 C.proc.pen. se prevede că atunci când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată, instanța dispune, prin încheiere, suspendarea judecării până când starea sănătății inculpatului va permite participarea acestuia la judecată.

Așadar, condițiile care trebuie îndeplinite pentru a se dispune suspendarea judecării, în acest caz, sunt aceleași ca și în situația suspendării urmăririi penale: existența unei boli grave de care suferă inculpatul, care îl împiedică să participe la judecată și constatarea acestei boli printr-o expertiză medico-legală.

Dacă sunt mai mulți inculpați, iar temeiul suspendării privește numai pe unul dintre ei și disjungerea nu este posibilă, se va dispune suspendarea întregii cauze.

b) Suspendarea judecării se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii (art.367 alin.3 C.proc.pen.), legea aplicabilă fiind, așa cum arătam anterior, Legea nr.192/2006, în care se prevede că în cazul în care medierea cu privire la latura penală a cauzei se desfășoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata *se poate suspenda*, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere; suspendarea durează până când procedura medierii se încheie prin oricare dintre modurile prevăzute de lege, dar nu mai mult de 3 luni de la data la care a fost dispusă.

Încheierea dată în primă instanță prin care s-a dispus suspendarea cauzei (în oricare dintre cele două cazuri de suspendare menționate) poate fi atacată separat cu contestație la instanța ierarhic superioară în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru procuror, părțile și persoana vătămată prezente, și de la comunicare, pentru părțile sau persoana vătămată care lipsesc; contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

Contestația nu suspendă executarea și se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului.

Procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată, în caz de suspendare pe motiv de boală, sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii.

Instanța de judecată este obligată să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecării.

Dacă inculpatul se află în arest la domiciliu sau este arestat preventiv, se aplică în mod corespunzător prevederile art.208 C.proc.pen. privind verificarea măsurilor preventive în cursul judecării, în sensul că instanța, din oficiu, va trebui să verifice periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea și menținerea măsurii preventive dispuse față de inculpat.

În art.367 alin.9 C.proc.pen. se prevede că ridicarea unei excepții de neconstituționalitate nu suspendă judecarea cauzei. Considerăm că această dispoziție este inutilă și confirmă faptul că actualul Cod de procedură penală se caracterizează printr-un exces de reglementare, impunându-se simplificarea acestuia. Singura explicație a introducerii acestei prevederi este aceea că, în Codul de procedură penală de la 1968, anterior modificării sale prin Legea nr.177/2010⁷, a existat, ca și caz de suspendare a judecării, situația ridicării unei excepții de neconstituționalitate. Dispozițiile privind suspendarea judecării în situația ridicării unei excepții de neconstituționalitate, până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției, au fost abrogate însă din Codul de procedură penală de la 1968 (prin Legea nr.177/2010⁸), soluție legislativă care a condus, de altfel, la adăugarea, prin aceeași lege, a unui nou caz de revizuire (revizuirea în cazul deciziilor Curții Constituționale).

⁷ Legea nr.177/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Codului de procedură civilă și a Codului de procedură penală al României, publicată în M.Of. nr.672/4 octombrie 2010

⁸ În scopul asigurării celerității proceselor, prin Legea nr.177/2010 a fost abrogat și alin.5 al art.29 din Legea nr.47/1992 în care se prevedea că „pe perioada soluționării excepției de neconstituționalitate judecarea cauzei se suspendă”.

c) Un alt caz de suspendare a judecării, reglementat distinct în actualul Cod de procedură penală (art.368), este cel care se referă la instituția extrădării active⁹.

Astfel, în cazul în care, potrivit legii, se cere extrădarea unei persoane în vederea judecării într-o cauză penală, instanța pe rolul căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere motivată, suspendarea judecării până la data la care statul solicitat va comunica hotărârea sa asupra cererii de extrădare.

Dacă se solicită extrădarea unui inculpat judecat într-o cauză cu mai mulți inculpați, instanța poate dispune, în interesul unei bune judecări, disjungerea cauzei.

Încheierea prin care instanța dispune suspendarea judecării, în caz de extrădare activă, este supusă contestației în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru cei lipsă, la instanța ierarhic superioară.

Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

În alin.4 al art.368 C.proc.pen. se prevede că o asemenea contestație nu suspendă executarea și „se judecă în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei vătămate și a părților. Contestația se judecă în termen de 5 zile de la primirea dosarului, fără participarea procurorului și a părților”. Este evidentă contradicția dintre teza a II-a și teza I a alin.4 al art.368 C.proc.pen., contradicție apărută după modificarea acestui alineat prin Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală¹⁰; anterior modificării (deci, în forma inițială a Codului de procedură penală, adoptată în 2010) se prevedea doar: „Contestația nu suspendă executarea și se judecă în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei vătămate și a părților”. Prin modificarea operată în 2013, s-a adăugat teza a II-a: „Contestația se judecă în termen de 5 zile de la primirea dosarului, fără participarea procurorului și a părților”.

Se pare că, odată cu adoptarea Legii pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală, intenția legiuitorului a fost ca, pentru asigurarea celerității, să se procedeze la soluționarea contestației fără participarea procurorului și a părților, însă a omis și modificarea tezei I a art.368 alin.4 C.proc.pen.

Pe de altă parte, trebuie să avem în vedere că, prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.3/2014¹¹ au fost adăugate în Codul de procedură penală, ulterior intrării sale în vigoare, reglementări cu caracter comun în materia contestației, ca și cale de atac specifică (art.425¹ C.proc.pen.).

Potrivit art.425¹ alin.5 și 6 C.proc.pen., contestația se soluționează în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a făcut contestația, precum și a

⁹ Potrivit Legii nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală (republicată în M.Of. nr.377/31 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare), prin extrădare activă se înțelege procedura de extrădare în cazul în care România are calitatea de stat solicitant. În art.63 din Legea nr.302/2004 se prevede că este obligatorie solicitarea de extrădare în cazul unei persoane împotriva căreia autoritățile judiciare române competente au emis un mandat de arestare preventivă sau un mandat de executare a pedepsei închisorii ori căreia i s-a aplicat o măsură de siguranță.

¹⁰ Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală, publicată în M.Of. nr.515/14 august 2013

¹¹ O.U.G. nr.3/2014 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală și a altor acte normative, publicată în M.Of. nr.98/7 februarie 2014

subiecților procesuali la care se referă hotărârea atacată (acestea fiind dispozițiile comune în materia contestației).

Totodată, din interpretarea conținutului alin.1 al art.425¹ C.proc.pen. reiese că atunci când există alte dispoziții exprese în materia contestației, se vor aplica acelea, dispozițiile art.425¹ C.proc.pen. fiind aplicabile când legea nu prevede altfel. Așadar, prioritate au prevederile art.368 alin.4, față de cele ale art.425¹ C.proc.pen., dar, după cum am arătat, aceste prevederi (teza I și teza a II-a din alin.4 al art.368 C.proc.pen.) sunt contradictorii.

Prin urmare, până la o intervenție a legiuitorului pentru modificarea Codului de procedură penală, coroborând dispozițiile art.425¹ alin.5 și 6 cu cele ale art.368 alin.4 C.proc.pen., trebuie interpretat (inclusiv pentru a se garanta dreptul la un proces echitabil) că soluționarea contestației se face în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei vătămate și a părților.

Pe lângă aceste cazuri de suspendare a judecării, reglementate în Partea specială a Codului de procedură penală, din dispozițiile Părții generale a codului (art.51 alin.4) reiese un alt caz de suspendare: în situația unui conflict pozitiv de competență (când două sau mai multe instanțe se recunosc competente a judeca aceeași cauză), judecata se suspendă până la soluționarea conflictului.

Suspendarea judecării nu trebuie confundată cu amânarea judecării; amânarea se dispune atunci când nu sunt realizate condițiile necesare pentru pronunțarea unei soluții legale și temeinice¹² (spre exemplu, amânarea judecării se poate dispune în următoarele situații: când instanța consideră necesară prezența uneia dintre părțile lipsă – art.353 alin.4 C.proc.pen., când la judecarea cauzei apărătorul lipsește și nu poate fi înlocuit în condițiile legii – art.91 alin.5 C.proc.pen., când din cercetarea judecătorească rezultă că pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei este necesară administrarea de probe noi – art.385 C.proc.pen. etc.).

În concluzie, deși de la intrarea sa în vigoare (la 1 februarie 2014) și până în prezent, actualul Cod de procedură penală a fost deja modificat (prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.3/2014 și prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.82/2014¹³), se mai impun unele modificări, atât pentru clarificarea și corelarea unor dispoziții sau înlăturarea unor inadverențe, cât și pentru punerea de acord cu prevederile constituționale, acolo unde Curtea Constituțională a constatat încălcări ale legii fundamentale.

BIBLIOGRAFIE:

- G. Antoniu, N. Volonciu, N. Zaharia, *Dicționar de procedură penală*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1988
- V. Dongoroz și colectiv, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior – prezentare comparativă*, Editura politică, București, 1969
- C. Voicu, A.S. Uzlaşu, G. Tudor, V. Văduva, *Noul Cod de procedură penală, Ghid de aplicare pentru practicieni*, Editura Hamangiu, București, 2014

¹² G. Antoniu, N. Volonciu, N. Zaharia, *Dicționar de procedură penală*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1988, p.19.

¹³ O.U.G. nr.82/2014 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, publicată în M.Of. nr.911/15 decembrie 2014

O.U.G. nr.3/2014 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală și a altor acte normative, publicată în M.Of. nr.98/7 februarie 2014

Legea nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală, publicată în M.Of. nr.515/14 august 2013

Legea nr.135/2010, publicată în M.Of. nr.486/15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare, intrată în vigoare la 1 februarie 2014

Legea nr.177/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Codului de procedură civilă și a Codului de procedură penală al României, publicată în M.Of. nr.672/4 octombrie 2010

Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, publicată în M.Of. nr.441/22 mai 2006, cu modificările și completările ulterioare

Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată în M.Of. nr.377/31 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare